

cutting through complexity

SPORTTANÁCSADÁSI SZOLGÁLTATÁSOK

Olimpia Budapesten – álom vagy valóság?

kpmg.hu

Az „Olympic Agenda 2020” elfogadása

2014. december

A rendezési szándék bejelentésének határideje

2015. szeptember

A pályázat és a garancialevek átadásának határideje a jelentkező városoknak

2016. január

Április

A NOB vezetősége kijelöli a hivatalos pályázó városokat

Május

A pályázat és a garancialevek átadásának határideje a hivatalos pályázó városoknak

2017. január

A 2024-es Olimpiai Játékok rendezési jogának kihirdetése

2017. szeptember

Tisztelt Olvasó!

Robert Stöllinger
vezérigazgató

E: robert.stollinger@kpmg.hu

Andrea Sartori
partner, a KPMG sporttanácsadási
csoportjának globális vezetője

E: andreasartori@kpmg.com

Az olimpiai játékok esetleges budapesti megrendezése egyre gyakrabban szolgált vitatémát. A Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) 2015 februárjában jelezte, hogy támogatja Budapest pályázását a 2024-es játékok megrendezésére. Ennek kapcsán a KPMG budapesti székhelyű Nemzetközi sporttanácsadó csoportja, amely számos nemzetközi projektnek köszönhetően nagy tapasztalatra tett szert az iparágban, több szempontból is megvizsgálta, mit jelentene Budapest és Magyarország számára az olimpiai játékok megrendezése.

2014 decemberében a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) elfogadta az „Olympic Agenda 2020” című dokumentum 40 pontból álló javaslatát. Ezek között megtalálhatóak olyan reformok, amelyek a játékok pályázati és rendezési szakaszára vonatkoznak, valamint kitérnek a lehetséges rendező városok körét.

Számos város és ország jelezte már pályázási szándékát a 2024-es olimpia játékokra; a listán korábbi rendező országokat/városokat és új pályázókat is megtalálhatunk.

Tanulmányunk véglegesítésekor még csak két város erősítette meg nyilvánosan a pályázási szándékát: Róma, az 1960-as olimpiai játékok házigazdája és Boston, amely soha nem pályázott még.

Németországból várhatóan vagy Berlin (korábbi házigazda 1936-ból) vagy Hamburg pályázhat. Az 1900-as és 1924-es olimpiát rendező Párizs is mérlegeli az indulás lehetőségét. A nemzetközi sajtóban további városok neve is felmerült, mint lehetséges pályázók: Isztambul, Baku, Doha, Johannesburg vagy Durban és Melbourne. Ezen városok közül néhányan már jelezték, hogy a döntésüket nagyban befolyásolhatják az elfogadott reformok.

Korábbi tapasztalatok azt mutatják, hogy, néhány kivételtől eltekintve, az először pályázó városok/országok ritkán jártak sikerrel:

- Peking pályázott a 2000-es olimpiai játékok megrendezésére, majd nyolc évet kellett várnia, hogy újra pályázzon, ezúttal sikeresen, a 2008-as olimpiai játékokra;
- Nagy-Britanniából Birmingham és Manchester összesen háromszor pályázott 1986 és 1993 között, mielőtt Londonnak ítéltek volna a 2012-es olimpiai játékok megrendezésének jogát;
- Japán városok kétszer pályáztak (Osaka 2008-ra és Tokió 2016-ra) mielőtt Tokió megnyerte volna a rendezés jogát 2020-ra.

Ugyanakkor számos ország többszöri pályázási tapasztalata ellenére sem tudta mindeddig elnyerni a rendezési jogot. Isztambul például összesen ötször pályázott 1993 óta, mindegyik alkalommal sikertelenül.

Ezen tapasztalatok tudatában elképzelhető, hogy Budapest olimpiai játékok rendezésére való pályázatára inkább egy 12-16 éves folyamatként érdemes tekinteni. Ezt az a tény is alátámasztja, hogy 1948 és 1952 (London és Helsinki) után nem rendeztek olimpiát két egymást követő alkalommal ugyanazon a kontinensen.

Tanulmányunk a pályázást övező legfőbb témákra és a sikerességet befolyásoló tényezőkre hívja fel a figyelmet, ugyanakkor nem helyettesíthet egy átfogó megvalósíthatósági tanulmányt. Bízunk benne, hogy ez az elemzés segíteni fogja a kialakult párbeszédet, és hozzájárulhat a döntési folyamathoz.

Elemzésünkben az alábbi kérdéseket járjuk körül:

- **Van-e Budapestnek reális esélye** megnyerni az olimpiai játékok rendezési jogát?
- **Képes-e Budapest megrendezni** egy ilyen léptékű globális sporteseményt?
- **Mik a lehetséges előnyök és kockázatok** Budapest és Magyarország számára?

A tanulmány elkészítése folyamán több üzleti vezető véleményét kikértük – ezúton is köszönjük nekik, hogy értékes meglátásaikkal hozzájárultak a tanulmány elkészítéséhez.

Robert Stöllinger és Andrea Sartori

1. Megnyerheti-e Budapest az olimpiai játékok rendezési jogát?

1.1

A NOB megváltoztatta a pályázás és rendezés szabályait annak érdekében, hogy kisebb városok is versenybe szállhassanak

A NOB célja a jövőbeli olimpiai játékok megreformálása, valamint a pályázással és a megrendezéssel járó költségek csökkentése.

Ezt hangsúlyozta Thomas Bach, a NOB elnöke is decemberben a 40 pontból álló javaslat elfogadása után: „Ahelyett, hogy megmondanánk a városoknak, hogyan rendezzék a játékokat, sokkal jobb megkérdezni tőlük, ők hogyan illesztenék bele az eseményt a jelenlegi sportéleti, szociális, pénzügyi és környezeti működésükbe.”

Az új pályázási folyamattal a NOB célja az, hogy a leendő kandidáns városokra eső költségek csökkentésével, valamint a rugalmasabb feltételekkel több város vegye fontolóra a pályázás lehetőségét. Az új folyamat inkább egy meghívásra hasonlít, amely esélyt ad a jelentkezőknek arra, hogy egyeztessenek a NOB-bal szervezési terveikről, még mielőtt pályáznának. Ez lehetővé tenné, hogy az országok olyan tervvel pályázzanak, amely illeszkedik a jövőbeli hasznosításhoz és az elérhető finanszírozási forrásokhoz.

Jelentős változás, hogy lehetőség nyílik arra, hogy városok, régiók vagy országok közösen jelentkezzenek, és így rendezzenek versenyeket a rendező városon vagy országon kívül is.

„Sokszínűsége szeretnénk törekedni, így kisebb országoknak is meg szeretnénk adni az esélyt, hogy olimpiát rendezzenek” – fogalmazott Thomas Bach.

Az „Olympic Agenda 2020” azon pontjai, amelyek Budapest pályázatának kedveznének

1-es javaslat – A pályázati folyamat átalakítása meghívásossá

A NOB meghívja a lehetséges pályázó városokat, hogy bemutassák azon olimpiai terveiket, amelyek legjobban illeszkednek a hosszú távú sport-, gazdasági, szociális és környezeti szükségleteikhez.

2-es javaslat – Pályázó városok kiértékelése a főbb lehetőségek és kockázatok mentén

A Kiértékelő Bizottság jobban fókuszál majd a kockázatok és lehetőségek felmérésére, és kiemelt figyelmet fordít a fenntarthatóság és az utólagos felhasználás szempontjaira.

3-as javaslat – A pályázás költségének csökkentése

A NOB az eddigieken túlmenően fogja segíteni a pályázó városokat, és csökkenteni fogja a pályázás költségét.

4-es javaslat – A fenntarthatóság elvének beépítése az olimpiai játékokba minden szempontból

A NOB kezdeményezőleg fog fellépni, és vezető szerepet vállal a fenntarthatósággal kapcsolatban, valamint biztosítja, hogy arra minden szempontból ügyeljenek az olimpiai játékok tervezési és lebonyolítási fázisában is.

„Bevallom, mielőtt beszélgettünk volna Budapest lehetséges olimpiai pályázatáról, nagyon szkeptikus voltam az ötlettel kapcsolatban. Ugyanakkor azok után, hogy érthetően bemutatták a kezdeményezéshez kapcsolódó potenciális előnyöket és költségeket jóval pozitívabb lettem. Úgy gondolom, hogy a felvilágosító jellegű prezentációk hasonló hatással lehetnének azokra, akiknek szintén a fenntartásaik vannak túlsúlyban a kezdeményezéssel kapcsolatban.”

Dr. Futó Péter – a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetségének elnöke

Fotó: Szalmás Péter

1.2 Magyarország szereplése az olimpiákon segítheti Budapest pályázatát

Magyarország kifejezetten sikeres nemzet a nyári olimpiai játékok történetében: az egy főre jutó olimpiai érmek tekintetében harmadik, míg az egy főre jutó olimpiai aranyérmek kategóriájában második helyen áll (ld. a lenti ábrát).

Magyarország az egyetlen, amely nem rendezett még olimpiai játékokat azon országok közül, amelyek legalább 100 aranyérmét gyűjtöttek a nyári olimpiai játékokon.

Magyar volt a Nemzetközi Olimpiai Bizottság 13 alapító tagja közül egy, Kemény Ferenc. A többi tag Argentínából, Csehországból, az Egyesült Államokból, Franciaországból, Görögországból, Nagy-Britanniából, Olaszországból, Oroszországból, az akkori Svéd-Norvég Perszónálunióból, és Új-Zélandról származott – az alapító

országok közül Magyarország azon négy ország egyike, amely még nem rendezett olimpiát.

Az újkori nyári olimpiai játékok története során háromszor törölték a játékokat, ezek a törlések, valamint politikai okokból történő áthelyezések összesen öt rendező várost érintettek (1916 – Berlin, 1920 – Budapest, 1940 – Tokió, 1940 – Helsinki, 1944 – London). Közülük Budapest az egyetlen város, amelynek odaítélték a jogot, de soha nem rendezett nyári olimpiai játékokat. (Az 1920-as nyári olimpiai játékokat előzetesen Budapestnek ítélték, azonban később, Magyarország első világháborús szerepvállalása miatt, áttették Antwerpenbe.)

„Győztes típus vagyok. Ha megpályázzuk az olimpia megrendezését, akkor azt azért tesszük, mert hiszünk abban, hogy nyerhetünk.”

Borkai Zsolt – a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke, Győr polgármestere

A 12, legtöbb aranyéremmel rendelkező nemzet az egy aranyéremre jutó lakosság száma alapján

Ország	Nyári olimpiai játékok rendezésének éve	Olimpiai érmek száma	Olimpiai aranyérmek száma	Lakosság 2014-ben	Egy aranyéremre jutó lakosság száma (fő)
 Finnország	1952	302	101	5.407.040	53.535
 Magyarország	Soha nem rendezett	475	167	9.962.000	59.653
 Svédország	1912	483	143	9.490.683	66.368
 Ausztrália	1956, 2000	467	138	22.880.619	165.802
 Németország*	1936, 1972	1.186	383	81.831.000	213.658
 Nagy-Britannia	1908, 1948, 2012	781	236	62.262.000	263.822
 Olaszország	1960	550	198	60.776.531	306.952
 Egyesült Államok	1904, 1932, 1984, 1996	2.401	975	313.382.000	321.417
 Franciaország	1900, 1924	670	202	65.350.000	323.514
 Szovjetunió	1980	1.010	395	272.000.000	688.607
 Oroszország		406	134	143.056.383	1.067.584
 Japán	1964, 2020	398	130	127.650.000	981.923
 Kína	2008	473	201	1.347.350.000	6.703.234

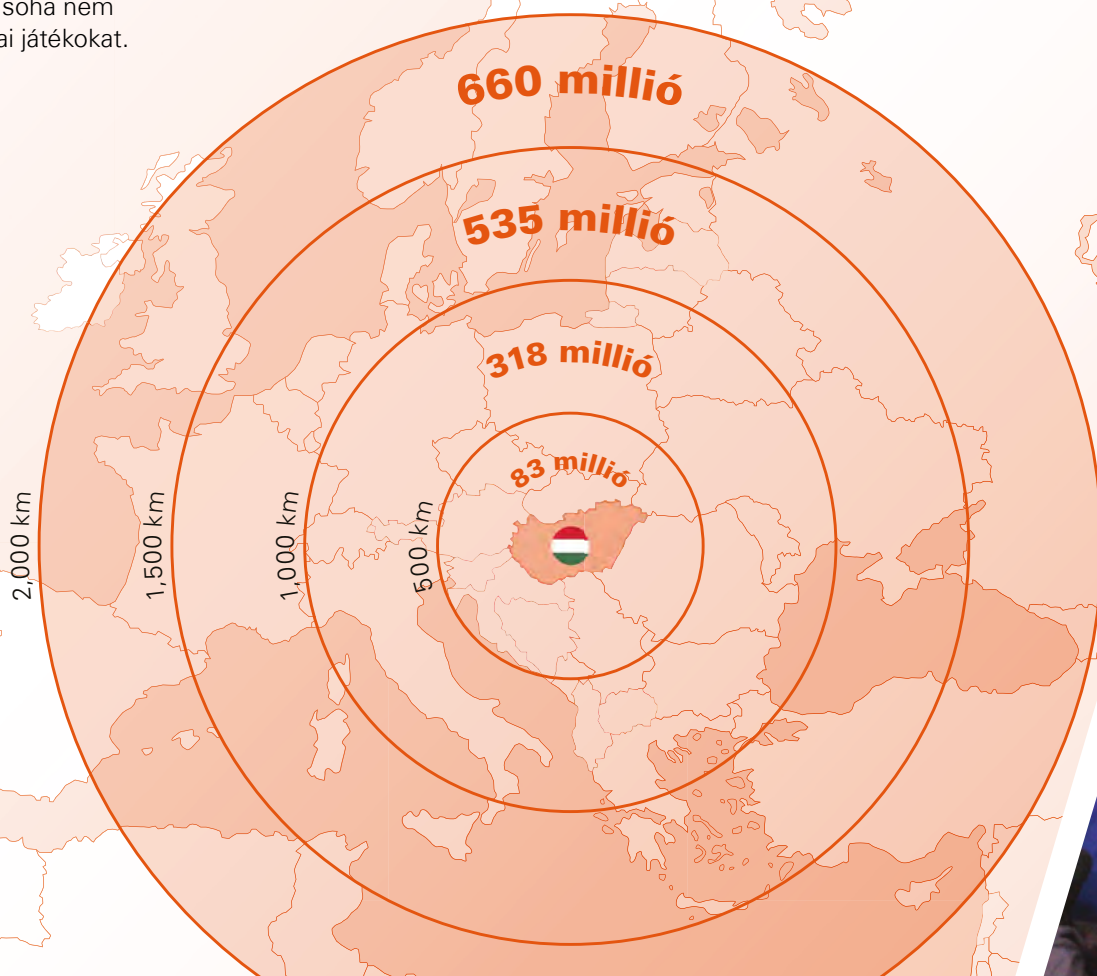
Forrás: medalspercapita.com

Megjegyzés: *Németország eredményei tartalmazzák az NDK és az NSZK eredményeit is.

A jelentős népességbeli eltérés miatt a Szovjetunió és Oroszország olimpiai sikerét külön sorban tüntettük fel.

1.3 Budapest földrajzi elhelyezkedésének előnyei

- 1) Budapest Európa szívében található:
a város 1000 km-es sugarán belül
mintegy 300 millió ember él.
- 2) Kiváló megközelítési lehetőséggel
rendelkezik a földrész összes
régiója felől. Európa szinte összes
fővárosából el lehet érni repülővel
kevesebb mint három óra alatt.
Budapest vasúti megközelíthetősége
szintén folyamatosan javul.
- 3) A NOB hangsúlyozta szándékát,
hogy az olimpiát új földrajzi régióba
és új piacra vigye. A közép-kelet-
európai régióban még soha nem
rendeztek nyári olimpiai játékokat.

„Érzelmi alapon nagyon csábító, hogy Budapest olimpiát rendezzen. A cégünk bizonyosan a rendezés egyik fő haszonélvezője lenne. Ugyanakkor magyar állampolgárként én két kérdést látok, ami egyértelmű válasza vár: Magyarország biztosítani tudja-e a finanszírozási forrásokat egy ilyen világesemény megrendezéséhez, és az emberek támogatják-e a kezdeményezést.”

Váradi József – a Wizz Air vezérigazgatója

1.4

Budapestnek és Magyarországnak jelentős tapasztalata van különböző olimpiai sportágak Európa- és világbajnokságainak lebonyolításában

Budapest és Magyarország az egyik legnépszerűbb európai helyszín olimpiai sportok Európa- és világbajnokságainak megrendezésében – az elmúlt 20 évben az alábbi eseményeket rendezték itt:

- Atlétika – Európa-bajnokság 1998;
- Birkózás – Világbajnokság 2005, 2013;
- Cselgáncs – Európa-bajnokság 2013;
- Kajak-kenu – Világbajnokság 1998, 2006, 2011; Európa-bajnokság 2002;
- Kézilabda – Európa-bajnokság 2004, 2014 (Horvátországgal közösen);
- Labdarúgás – U19 Európa-bajnokság 2014;
- Lövészet – Európa-bajnokság 2014;
- Műkorcsolya – Európa-bajnokság 2014;
- Ökölvívás – Világbajnokság 1997;
- Öttusa – Világbajnokság 1999, 2008; Európa-bajnokság 1997, 2000, 2006, 2010, 2014;
- Ritmikus gimnasztika – Európa-bajnokság 1999; Világbajnokság 2003;
- Szertorna – Európa-bajnokság 2005; Világbajnokság 2002;
- Triatlon – Európa-bajnokság 2002;
- Úszás – Európa-bajnokság 2006, 2010, 2012;
- Vitorlázás – 470: Világbajnokság 2000; Európa-bajnokság 2006;
- Vívás – Világbajnokság 2013; Európa-bajnokság 1995, 2005;
- Vízilabda – Európa-bajnokság 2001, 2014.

Forrás: KPMG-elemzés

Emellett 2024-ig Budapesten megrendezik a 2017-es FINA Vizes Világbajnokságot és a 2020-as labdarúgó Európa-bajnokság négy találkozóját is. 1986 óta Magyarország ad otthont a Forma-1 versenysorozat hungaroringi versenyének.

„Meggyőződésem, hogy a fővárosnak még több vonzó eseményre lenne szüksége, és az olimpia óriási lehetőség a magyar főváros reklámozására. Éppen ezért a Budapest Airport nagyon fontosnak tartaná egy olimpia megrendezését. Ami a repülőteret illeti, biztos vagyok abban, hogy simán meg tudunk birkózni egy ilyen óriási esemény lebonyolításának légiközlekedési részével.”

Jost Lammers – a Budapest Airport vezérigazgatója

Fotó: Szalmás Péter

2. Képes Budapest megrendezni egy ilyen léptékű globális sporteseményt?

Az elfogadott „Olympic Agenda 2020” program értelmében a NOB számára immár nem az a valódi kérdés, hogy Budapest meg tudja-e rendezni az olimpiai játékokat, hanem az, hogy tud-e Budapest olyan eseményt rendezni, amely infrastruktúra, logisztika és sportlétesítmények tekintetében vonzó a NOB számára, és nem helyez túl nagy terhet a városra és az országra.

2.1

A szükséges budapesti infrastruktúrafejlesztések többsége az olimpiától függetlenül is megvalósulna

Fotó: Szalmás Péter

Az olimpiai játékok rendezésének egyik legkölségeesebb területe az infrastruktúra fejlesztése. Ezt nem csupán a játékok szükségletei (sportlétesítmények, látogatói elvárások, stb.) diktálják, hanem a város arra irányuló terve is, hogy az olimpia megrendezése a város megújulásához vezessen. Erre kiváló példa a 2012-es londoni olimpia, ahol a rendezés költségeit nagyban befolyásolta az a törekvés, hogy Kelet-London közösségét és a tömegközlekedést fejlesszék.

Ennek következtében az olyan városi infrastruktúrafejlesztéseknek, mint az út-, tömegközlekedés-, közmű- és szállodafejlesztések, egy utóhasznosítási terv részeként kell megjelenniük, ahelyett, hogy csak a résztvevők és a turisták ezreinek rövidtávú kiszolgálása legyen a céljuk.

A finanszírozási követelmények nagy részét a városi infrastruktúra fejlesztése (ebbe nem tartoznak bele a sportlétesítmények költségei) teszi ki, hiszen Budapestnek nagymértékű tömegközlekedés- és útrendszerbeli fejlesztéseket kellene végrehajtania. A költségeket azonban legfőképp az fogja befolyásolni, Budapest hogyan tervezné az utóhasznosítást a város fejlesztése és rehabilitációja szempontjából.

Amennyiben Budapest elnyerné a rendezés jogát, akkor a NOB által megszabott átadási határidők mindenképpen felgyorsítanák a szükséges infrastruktúrafejlesztések ütemét. A város számos jelentős és hasznos változáson menne keresztül, mivel több nagy volumenű projektnek kellene elkészülnie a bejelentést követő hét éven belül.

Közlekedés

A már korábban tervezett közlekedési beruházások nagy része elősegítené, hogy Budapest megrendezhesse az olimpiai játékokat. A szükséges fejlesztések túlnyomó része az olimpiai játékok megszervezése nélkül is megvalósulna. Ilyen projektek szerepelnek többek között Budapest hivatalos fejlesztési tervei (*Budapest 2030 – Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió, és Budapest Közlekedésfejlesztési Stratégiája 2014-2030*) között is:

- a 3-as metró felújítása és meghosszabbítása;
- az 1-es metró felújítása;
- Közvetlen kapcsolat megteremtése az elővárosi vonatok és a 2-es metró között;
- a 6-os (Ráckeve) és a 7-es (Csepel) HÉV-ek meghosszabbítása a belváros irányában;
- a villamosrendszer teljes felújítása;
- hídfelújítások;

- a gyorsforgalmi kapcsolat fejlesztése a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és a belváros között;
- autópálya-felújítások.

Az olimpiai játékok megrendezéséhez mindenképpen fejleszteni kell többek között Budapest belvárosának megközelíthetőségét a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérrel. Ez már a tervek között szerepel, akárcsak egy gyors és közvetlen kötőtpályás kapcsolat kiépítése is – ez utóbbi elképzelés Budapest 2020-as labdarúgó Európa-bajnokságra készült sikeres pályázatában is helyet kapott.

Repülőtér

A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér jelenlegi éves befogadóképessége 15 millió utas. A korábbi tapasztalatok szerint ez feltételezhetően megfelel majd az elvárásoknak és az igényeknek. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a 2020-as olimpiára kandidál mindhárom város repterének kapacitása elérte a 40 millió főt.

Az „Olympic Agenda 2020” lehetővé teszi azt is, hogy a közeli bécsi repülőtér nagyobb befogadóképességét is figyelembe vegyük a megnövekedett utasforgalom kiszolgálása érdekében – amire a korábbi pályázási rendszerben nem lett volna lehetőség –, különösen, ha nyugat-magyarországi helyszíneket is bekapcsolnak a rendezésbe.

„Soha nem gondoltam, hogy az olimpiát minden más rovására kellene Magyarországnak bevállalnia, mint ahogy azt sem, hogy az olimpia és a szegénység szembeállítható egymással. Az olimpiát úgy kell tudnunk megrendezni, hogy gazdasági hatásaival a mélyszegénység felszámolása érdekében, valamint a társadalom további szétszakadása ellen tudjunk tenni.”

Szalay-Berzeviczy Attila – a Budapesti Olimpia Mozgalom alapítója és elnöke, a Budapesti Értéktőzsde korábbi elnöke

2.2

Az olimpiai infrastruktúra kiépítéséhez kreatív, az utóhasznosítás által vezérelt megoldásokra lesz szükség

Szálláshelyek

A szükséges szállodai kapacitás megléte az olimpiai pályázat egyik kulcsfontosságú kérdése. A 2020-as olimpiai játékokkal kapcsolatos pályázati kiírásban 50 km-es körzetben 40 000 szállodai szobát várnak el. Budapesten jelenleg hozzávetőleg 18 500 szállodai szoba van, a várostól egyórányi autózással pedig további férőhelyek érhetők el, az így kibővült körben körülbelül 23 500 szoba található.

A magyarországi és budapesti turizmus folyamatos növekedése és egy esetleges sikeres olimpiai pályázat csak tovább fogja növelni a keresletet. Ennek következtében a kínálat is várhatóan bővülni fog. Annak érdekében azonban, hogy Budapest pályázatában elfogadható ajánlatot tudjon tenni a NOB-nak, kreatív megoldásokra lesz szükség, hogy meggátolják a jelentős szállodai túlkínálat kialakulását, ami később az utóhasznosítást nehezítené meg.

Ilyen megoldások lehetnek a következők:

- A Balaton térsége kedvelt turisztikai célpont számos szállodával, a tó partjának közvetlen közelében üzemeltetett szállodai szobák száma 2014 júliusában elérte a 11 500-at, ezek egy része a Balaton keleti részén alig több mint egy órányi autóra található Budapesttől.
- Bécsnek és Pozsonynak is jelentős szállodai kínálata van, és mindkét főváros közel két óra alatt elérhető autóval Budapestről, míg Bécsig gyorsvasút is vezet. Amennyiben a pályázat során úgy döntenek, hogy Nyugat-Magyarországon is rendeznek sporteseményeket, akkor az ezen városokban megtalálható szállodai szobákat is lehetne hasznosítani.
- A szállodákon kívül megoldást nyújthatnak a különböző panziók, kollégiumok és a Dunán található lakóhajók is. Az athéni olimpiai játékok során a tengeren hét lakóhajót is használtak vendégek elszállásolására, bár ezek mérete nyilvánvalóan eltér a Dunán esetleg használható lakóhajók méretétől.

Olimpiai park és falu

Az olimpiai park és falu létesítményeinek utóhasznosítása kulcsfontosságú, akár városrehabilitáció, szociális lakások kialakítása vagy magánértékesítés útján.

A londoni olimpiai falu építési költsége elérte a 935 millió angol fontot. E fejlesztések nagyban hozzájárultak a környező területek felújításához, így az itt található lakóépületek és különböző ingatlanok jelenleg jelentős bevételt termelnek a városnak. Mindez felveti a kérdést, hogy mi tekinthető szigorúan az olimpiai játékokhoz köthető beruházásoknak.

Budapesten az alábbi opciók merültek fel, mint az olimpiai park és falu lehetséges helyszínei:

- Észak-Csepel;
- Dél-Csepel;
- Óbuda;
- Nemzeti Olimpiai Központ (a Puskás Ferenc Stadion környezetében).

Ezen lehetséges helyszínek kiértékelésekor mindenképpen Budapest hosszú távú szükségleteit kell előtérbe helyezni.

2.3

A létező, tervben lévő és átmeneti sportlétesítmények lefedik az előírt sportkomplexumok nagy részét

Londonban összesen 30 helyszínt és létesítményt vontak be az olimpiai játékokba, és ez a szám Rio de Janeiróban is hasonló lehet.

Budapestnek jelenleg számos sportlétesítménye van, és jó néhány megépítése van még tervben. Néhány régebbi létesítményt mindenképpen fel kell újítani, függetlenül az esetleges olimpiai rendezéstől – utóhasznosításuk ugyanakkor nagy mértékben éppen azon múlik majd, hogy a felújítások az olimpiai játékok miatt vagy attól függetlenül történnek. Az olimpia megrendezése emellett számos edzőkomplexum építését is szükségessé teszi, ami segíthet beindítani ezeket a felújításokat is.

A Kormány által 2010-ben elindított sportlétesítmény-fejlesztési program keretében számos sportkomplexumot adnak át a közeljövőben:

- új Puskás Ferenc Stadion;
- új uszoda a 2017-es Vizes Világbajnokságra;
- Kerékpáros Velodróom;
- új konferenciaközpont (szükség esetén átmenetileg átalakítható sporteseményekhez).

Budapest akkor képes költséghatékony olimpiát rendezni, ha ezeket és bármilyen jövőbeni tervezett létesítményt a NOB előírásai szerint építenek meg.

A létesítményekkel kapcsolatos igényeknek még az alábbi módokon lehet megfelelni:

1. Események szervezése Budapesten kívül

Az „Olympic Agenda 2020” program lehetővé teszi, hogy a rendező városon kívül is rendezzenek versenyeket akár az országon belül, vidéken is, vagy akár külföldön is. Egyéb helyszínek bevonásánál mindenképpen figyelembe kell venni az esetlegesen fellépő szervezési nehézségeket, az esetleges negatív hatásokat a pályázat egészére nézve, és a lehetséges utóhasznosítás kérdéseit. Budapesten kívüli helyszínek megfelelhet a Balaton, Horvátország vagy Szlovénia is – ezek a helyszínek adhatnának otthont például a vitorlázásnak vagy a vadvízi evezésnek.

2. Átmeneti létesítmények

A NOB egy közelmúltbeli közleményében kifejtette, hogy nagyobb hangsúlyt fektet majd a meglévő, valamint az elbontható (alapvetően állványokra építhető) átmeneti létesítményekre.

Az átmeneti épületek technológiája sokat fejlődött az elmúlt évtizedben: egy fennmaradó stadionhoz képest egy átmeneti létesítmény könnyebben módosítható, alacsonyabbak az életcikluson át felmerülő költségek és gyorsabban megépíthető.

Fontos megemlíteni, hogy míg tető nélküli létesítményeknél az átmeneti épület létesítése kevesebb költséggel jár, mint egy fennmaradó objektum építése, addig fedett épületek esetén a két típus felépítése hozzávetőlegesen ugyanannyiba kerül. Annak köszönhetően azonban, hogy az átmeneti létesítmény az esemény után elbontható, jelentős megtakarítás érhető el a későbbi karbantartási és közműköltségek terén.

Az átmeneti létesítmények használata egyre gyakoribb világszerte – a különböző óriás események (például fesztiválok, egyéb nemzetközi sportversenyek) mellett a nyári olimpiai játékoknál is megjelentek. Míg a 2004-es athéni olimpián nem használtak átmeneti létesítményeket, addig 2008-ban Pekingben már kilencet építettek. Ilyen építményekben rendezték a strandröplabda, a BMX kerékpár, az íjászat, a vívás, az öttusa, a gyeplabda, a triatlon, az országúti kerékpár és a baseball versenyeket is.

A trend tovább folytatódott: 2012-ben, Londonban már 13 átmeneti létesítményt használtak, és 2016-ban, Rio de Janeiróban a jelenlegi tervek szerint tíz átmeneti épület lesz.

„A magyarok büszkék országukra. Emellett nagy sportszurkolók. Úgy hiszem, hogy támogatnák a kezdeményezést, főleg amennyiben az olimpia megrendezése Budapest mellett más városokat is érintene. Úgy gondolom, a nemzeti büszkeség, a szakértelem és az összefogás segíthet felülkerekedni a pénzügyi nehézségeken.”

Zwack Sándor – a Zwack Unicum Nyrt. igazgatóságának elnöke

Fotó: Szalmás Péter

Londoni helyszínek – tanulságok

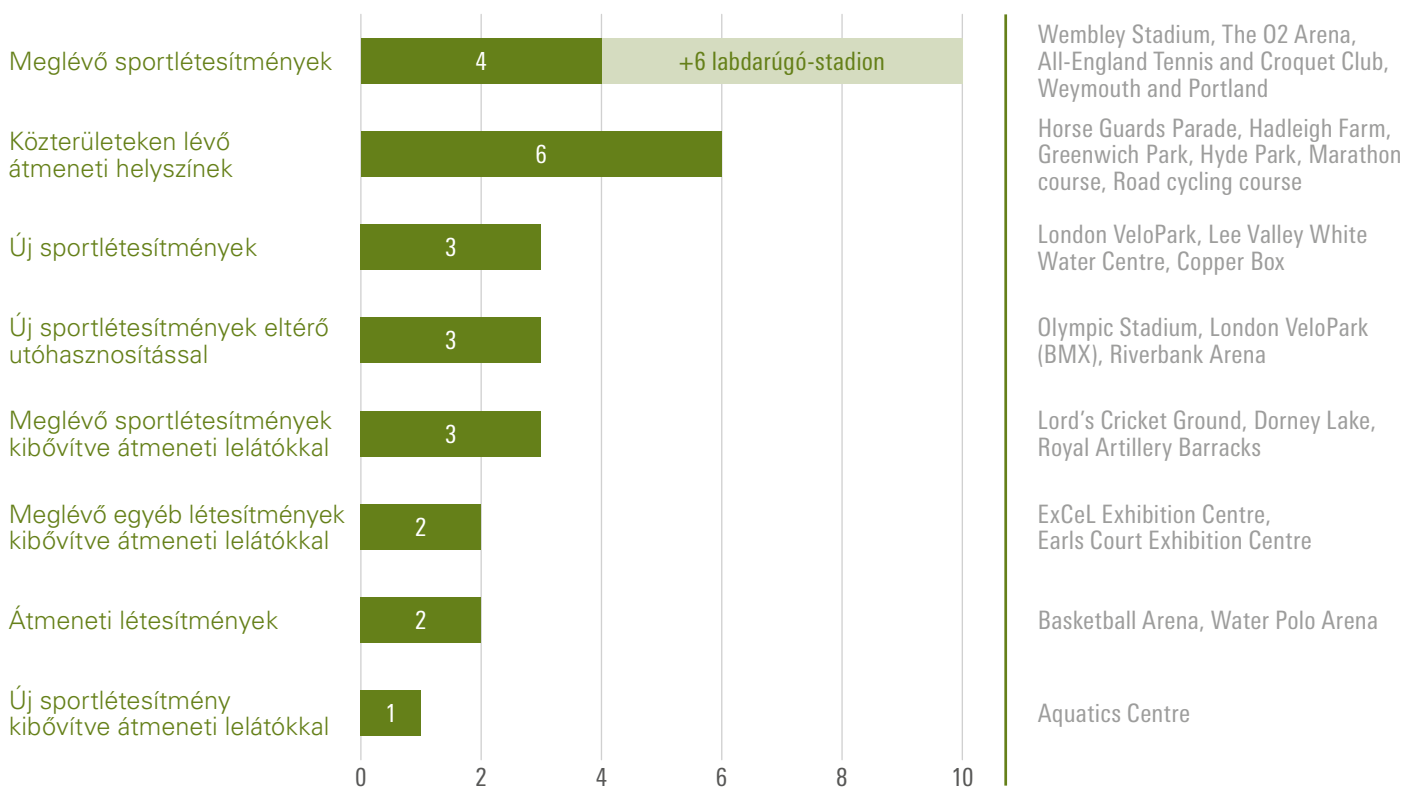
A londoni szervezők számos megoldást alkalmaztak annak érdekében, hogy csökkentsék az építendő új létesítmények számát. A helyszíneket nyolc kategóriába lehet besorolni. Amint az ábra is mutatja, a 2012-es londoni olimpiai játékok szervezői tíz meglévő létesítményt használtak (hat különböző sportágra). A tizből hat labdarúgó-stadion volt Nagy-Britannia különböző pontjain.

A második legnagyobb kategória a közterületeken (sokszor ikonikus környezetben) felállított átmeneti létesítmények csoportja. Ide tartozott a Hyde Park, a Greenwich Park és a Horse Guards Parade is. Az Olimpiai Stadionnal együtt három létesítményt az olimpiára építettek, de annak végétével átépítették őket, hogy más céllal hasznosíthassák. Három olyan létező objektum volt, amely nem rendelkezett elegendő befogadóképességgel, ezért átmeneti lelátókkal bővítették őket. Két, alapvetően nem sportcélt szolgáló létesítményt (köztük egy konferencia- és kiállítóközpontot) is használtak, ahol átmeneti lelátókat építettek. A kosárlabda- és a vízilabda-versenyeknek helyet adó két átmeneti épületet az esemény után teljesen elbontották. Az uszodakomplexum volt az egyetlen új létesítmény, amelynek átmeneti lelátóit elbontották az olimpiai játékok után.

A londoni Olimpiai Stadion befogadóképességét jelenleg 80 000 főről 54 000-re csökkentik. A létesítmény így megfelel majd a leendő bérlet, a West Ham United elvárásainak. A futballklub 15 millió angol fonttal járul hozzá az átalakításhoz, amelyért cserébe 99 éves bérleti joga van. Ezen időszak alatt 2 millió angol font éves bérleti díjat kell fizetnie.

A 2012-es londoni olimpiai játékok helyszínei kategóriák szerint

Forrás: KPMG-elemzés

„Budapest kedvelt célpont kiállítások és konferenciák számára, azonban így is jelentős lehetne az olimpia rendezésének az infrastruktúrára és a város kiemelt nemzetközi célpontként való elismerésére gyakorolt hatása. Anyavállalatunk, a GL Events – amely jelentős szerepet vállal a nagyobb események, mint az olimpia és a labdarúgó-világbajnokság rendezésében – és a Hungexpo is nagymértékben hozzájárulna a kezdeményezéshez, valamint az a magyarországi stratégiánk egyik legfőbb elemévé válna innentől.”

Ganczer Gábor – a HUNGEXPO vezérigazgatója

3. Milyen előnyökre és kockázatokra számíthat Budapest és Magyarország?

A NOB szerint az olimpiai játékok megrendezése „hosszú távú előnyökkel jár” a rendező ország számára. Fontos kiemelni, hogy e pozitív hatások csak részletes és alapos tervezés, valamint a terveknek megfelelő precíz megvalósítás mellett érhetők el – ez biztosíthatja, hogy a rendező város/ország fejlődési célkitűzései megvalósuljanak.

3.1 Magyarország nemzetközi elismertsége nőhet

A világ legnagyobb sporteseménye minden bizonnyal jelentősen emelné Magyarország imázsát, az olimpiai játékok sikeres megrendezése pedig az ország fejlődésének újabb korszakát jelezné.

Az olimpiai játékok által kiváltott médiaérdeklődés olyan mértékben növelné Budapest és Magyarország nemzetközi elismertségét (nemcsak az olimpia évében, hanem a későbbiekben is), amilyen ismertségi szintet csak nagy méretű és komplexitású esemény tud kiváltani.

Az elismertség az egyik kulcsfontosságú tényező a következőkben részletezett gazdasági hatások elérésében.

Fotó: Szalmás Péter

3.2 Gazdasági előnyök

Az olimpiai játékok megrendezésével egy olyan kis ország, mint Magyarország jelentős gazdasági lökést kaphat, és komolyan javulhat globális gazdasági pozíciója – ez a hatás nagyobb mértékű lehet, mint egy fejlett ország esetében. A fejlődés viszont csak egy előre megtervezett, hosszú távú, országos és a fővárosra is kiterjedő gazdaság- és infrastruktúrafejlesztési terv keretein belül érhető el.

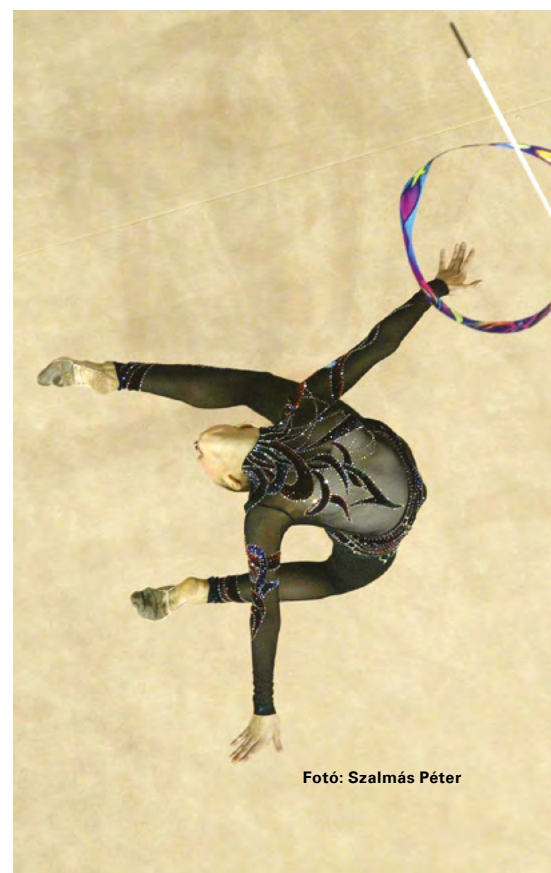
A játékok hosszú távú pozitív gazdasági hatására London és Barcelona nyújtanak meggyőző példát.

A különféle gazdasági hatások közül néhány már a játékokat megelőző években jelentkezik, míg mások egyszeri lökést adnak a rendezés évében, és vannak, amelyek a későbbiekben fejtik ki hatásukat.

- **Ágazati növekedés:** a nagyszabású infrastruktúraberuházások növelnék az építőipar és a kapcsolódó ipari ágazatok teljesítményét. Londonban 2012-ben a szolgáltató szektorban (biztonság, karbantartás, tereprendezés, stb.) is jelentkeztek a rendezés pozitív hatásai. A gyártó vállalatoknál is fejlődés volt megfigyelhető, ami az ellátási lánc bővülésének volt köszönhető a megnövekedett kereslet indirekt hatásaként.
- **Befektetések:** a széles körű médiaérdeklődés jelentősen hozzájárulhat a rendező város elismertségéhez, ami kulcsfontosságú a külföldi befektetők megnyerésében is. Ráadásul egy ilyen esemény kiváló alkalom új kereskedelmi egyezmények és új kapcsolatok kialakítására mind kormányzati, mind vállalati szinten, illeszkedve a nemzeti fejlődési terv célkitűzéseire.

- **Kkv-szektor:** a kis- és középvállalkozások bevonása az olimpiai játékokhoz kapcsolódó szerződésekbe tovább bővítené a rendezés pozitív hatásait. A vállalkozói kedv is együtt nőhet a kínálózó lehetőségekkel.
- **Foglalkoztatottság:** a megnövekedett gazdasági aktivitásból származó lehetőségek növelnék a foglalkoztatottságot az építőiparban, vendéglátásban és turizmusban (hotelek, éttermek, stb.) A 2012-es londoni játékok eredményeként 62-76 000 dolgozót foglalkoztattak átmeneti vagy tartós viszonyban. Felmérések igazolják, hogy Barcelonában jelentősen csökkent a munkanélküliség az olimpiai játékokat követő évtizedben, a játékok rendezéséhez kapcsolódóan 20 000 tartós munkahely született.
- **Turizmus:** az olimpia turisták százezreit vonzza minden alkalommal: a londoni játékoknak 800 000 külföldi látogatója volt, egyes elemzések szerint ők összesen mintegy 600 millió angol fontot költöttek az olimpia ideje alatt. Az olimpia hosszú távú hatása a rendező város turizmusára összefügg az adott város turisztikai érettségével is. Az olimpiai játékok a váromárka megújítását is lehetővé teszik, erre leggyakrabban Barcelonát hozzák fel példaként: a város 1992 után kiemelt turistacélponttá vált, és ezt az ismertséget azóta is fent tudja tartani további előnyöket generálva. Az olimpia időpontja fontos lehet a turizmusból származó járulékos bevételek generálásában. Augusztus végi, szeptember elejei rendezéssel például a nyaralási szezon után, a kisebb kereslet idején lehetne újabb magas kihasználtságot elérni.

- **Nem számszerűsíthető előnyök:** a rendezésből származó érzelmi tényezők is bizonyítottan pozitívan hatnak a gazdaságra. Ez nemcsak a magasabb fogyasztásban nyilvánul meg, hanem hatékonyabb produktivásban is, ami pedig a kibocsátást növeli.
- **Infrastruktúra:** az olimpiai játékokkal járó új közlekedési és infrastrukturális fejlesztések kézzel fogható hasznot jelentenek a fogadó városnak. A fejlettebb közlekedési hálózatból és a rövidebb utazási időből különféle vállalkozások profitálhatnak.
- **Otthonteremtés:** az olimpiai szállásolási tervek a fogadó város kevésbé fejlett részeinek rehabilitációját is magukban foglalhatják. A legutóbbi példa erre Kelet-London átfogó átépítése: az olimpiai falut lakóépületekké alakították át, ezzel is növelve az elérhető lakóingatlanok mennyiségét és minőségét.

Fotó: Szalmás Péter

3.3 Társadalmi előnyök

...a nemzeti büszkeség és imázs további erősítése

Az előző olimpiai játékok bizonyítják, hogy a játékok sikeres megrendezése nagymértékben növeli a rendező ország nemzeti önbecsülését. Továbbá, a helyi önkéntesség, új munkahelyek, tréningek, ifjúsági és oktatási programok is éreztetik pozitív hatásukat a társadalomban. A rendezés jogának elnyerésétől az eseményig tartó időszakban olyan közös célt nyújt az országnak, ami mögé fel tudnak sorakozni az emberek.

...a város fejlődni fog

Az olimpiai játékok megrendezése meggyorsítaná az infrastruktúra fejlesztését, például a helyi tömegközlekedés lecserélésén és fejlesztésén vagy éppen a városrész-rehabilitáción keresztül. Budapestnek számos olyan területe van, amely régóta elhanyagolt és nem kap elég figyelmet. Az előkészületek során új közösségi terek és parkok jöhetnek létre, ezzel is növelve a város szépségét.

...a sportban való aktívabb részvétel növelné a lakosság életminőségét

Példaképek bemutatásával és a sport népszerűsítésével az olimpiai játékok többeket is rábírhat különböző sportokban való részvételre, ami így pozitívan befolyásolná a lakosság életminőségét és általános egészségügyi állapotát. Ez az olimpiai játékok megrendezésének egyik legnagyobb előnyének tekinthető.

A legjobb eredmények elérésének érdekében széles körű, nyilvános sport- és egészségmegőrző programokra van szükség, amelyek egyszerre foglalnak magukban jól szervezett programokat és akcióterveket, illetve az „olimpiai szellemet”.

„Nagymértékben támogatom Budapest olimpiai pályázatát. Talán más közeli nagyvárosokkal partnerségben kellene pályázni, hogy csökkentsük a pénzügyi terhet. Az olimpia bizonyosan nagyon pozitív hatással lenne a Magyarországról alkotott képre. Legfőbb aggodalmam az ezáltal a vidék és Budapest között tovább szélesedő gazdasági szakadék – erre oda kellene figyelni.”

Dr. Deák Imre – a Danubius Hotels Nyrt. vezérigazgatója

3.4 Főbb kockázatok

1. Az elvárt szintű rendezés finanszírozása

A finanszírozás kulcskérdés, ennek elemzése szükséges, és jelenleg folyamatban van. Egy ilyen elemzésnek mindenképpen figyelembe kell vennie az „Olympic Agenda 2020” programot.

Gyakran az olimpiai játékokhoz kapcsolódó költségeknek tekintik azoknak a városfejlesztési projekteknek a költségeit is, amelyek szükségesek az olimpia megrendezéséhez is. Ugyanakkor, ha ezek a projektek a város jövőbeni fejlesztéseinek részét képezik, akkor nem ide sorolandóak, és az olimpiai pályázat elnyerése csak felgyorsítja e projekteket. Ha az olimpiai játékokhoz kapcsolódó fejlesztések nagy száma a hosszú távú városfejlesztési tervekbe sorolható, az pozitív tényező lehet a pályázat elbírálásakor.

Az Európai Unióba való 2004-es csatlakozás óta a magyarországi befektetési folyamatok egyre inkább az európai Strukturális Alapoktól, az Európai Bizottság finanszírozási metódusától függnének. Az elmúlt évtized minden jelentősebb infrastruktúrafejlesztését valamilyen mértékig uniós források finanszírozták, és ezeknek a bevonása elengedhetetlen lesz az olimpiai tervek elérésének érdekében.

A fennmaradó költségeket, amelyeket az olimpiai létesítmények fejlesztése és a szervezés tesznek ki, közvetlen költségeknek tekinthetjük.

A közvetlen költségek egy részét a NOB finanszírozza a televíziós

jogokból és jegyeladásokból befolyt bevételből. 2015 januárjában a NOB bejelentette, hogy hozzávetőleg 1,5 milliárd amerikai dollárral fogja támogatni a 2024-es olimpiai játékok megrendezését. Az elmúlt hat olimpia során nagyban változott, hogy milyen mértékű befektetés és hozzájárulás érkezett a vállalati szféra részéről. Emiatt mindenképpen fel kell majd mérni, mennyire hajlandó a magyar vállalati szféra hozzájárulni a kezdeményezéshez.

2. Nem sikerül hasznot generálni az olimpia örökségéből

Az olimpia öröksége komoly potenciál, de fennáll annak kockázata, hogy az ország nem tud élni ezzel a lehetőséggel. Míg az infrastruktúra jelentősen javulni fog, elképzelhető, hogy a gazdaság teljesítménye és fejlettségi szintje az olimpia után visszaesik. Amennyiben a feltételezhetően csökkenő keresletet nem váltják ki egyéb, a gazdaság bővülését eredményező folyamatok, akkor az olimpia megrendezésére fordított befektetések hosszú távon nem térülnek meg. Emiatt kulcskérdés, hogy az olimpiai játékok megrendezése csupán egy mérföldkő legyen egy hosszabb távú nemzetgazdasági és fejlesztési tervben.

3. A főváros és vidék közötti gazdasági különbség elmélyülése

Mivel a fejlesztések elsősorban Budapestet fogják érinteni, a gazdasági különbség tovább nőhet a főváros és a vidék között. Azonban az „Olympic Agenda 2020” lehetőséget kínál arra,

hogy a játékok egyes helyszínei a fogadó városon kívül legyenek, ami előrelátó tervezés mellett lehetővé tenné, hogy a vidék is részesüljön a rendezés előnyeiből.

4. A lakosság támogatása

A lakosság támogatása és annak kockázata, hogy Magyarország finanszírozni tudja-e a rendezést, összekapcsolódik. A Budapesti Olimpia Mozgalom 2015 februárjában nyilvánosságra hozott közvélemény-kutatása alapján a magyarok 60 százaléka támogatja, hogy Budapest olimpiát rendezzen. Ez egyértelműen jó jel a pályázat közmegítélése kapcsán is. Ennek a támogatottságnak azonban mindenképp meg kell maradnia, vagy remélhetőleg erősödnie ahhoz, hogy erősítse a pályázatot, és sikeres pályázat esetén hozzájáruljon az esemény megrendezéséhez is.

5. Alkalmasság a játékok megrendezésére

Magyarország alkalmassága az olimpiai játékok megrendezésére a majdan elfogadott költség- és időkereten belül megkerülhetetlen kérdés, és maga a pályázási folyamat is nagy nyomást fog helyezni a rendező városra. A rendezés olyan magas szintű rendezvényszervezést igényel, amelyre még nem volt példa az országban. Ugyanakkor ez egyedülálló lehetőséget is jelent az ország számára, hogy bizonyítsa, megfelelő képességekkel rendelkezik egy ilyen kaliberű feladat sikeres elvégzéséhez.

Mennyibe kerülhet?

A közvetlenül az olimpiai játékokhoz kapcsolódó költségeket akkor lehet majd csak igazán elemezni, amikor kidolgozott kivitelezési terv áll rendelkezésre.

Ugyanakkor, míg ennek a tanulmánynak nem célja ezen összegek megállapítása, megpróbáltuk illusztrációként megbecsülni, hogy az olimpiai játékok rendezése milyen lehetséges hatással lenne az ország pénzügyeire.

Egy esetleges budapesti olimpiai játékok korábbi költségbeclésére, korábbi nemzetközi példákra, valamint az „Olympic Agenda 2020” rendezésre való hatásaira hagyatkozva azt állapítottuk meg, hogy a budapesti olimpiai játékok közvetlen költségei 500 és 1000 milliárd forint közé várhatóak. Feltételezhető, hogy

- a költségek 50 százalékát a NOB hozzájárulása és a NOB partnereihez nem tartozó magánvállalatok hozzájárulása tenné ki, míg

- a maradék 50 százalékot a magyar államnak kellene előteremtenie.

Az államra eső részesedés nagyságrendjét tekintve megállapítható, hogy a szorosan az olimpia megrendezésére fordított járulékos beruházások összege a játékokat megelőző hét éves felkészülési időszakban évente átlagosan a (2014-es) GDP 0,1-0,2 százalékát tenné ki.

Összegzés – kulcskérdés az örökség!

Az „Olympic Agenda 2020” program megnyitja a kaput a kisebb városok előtt, hogy bemutathassák pályázataikban, hogyan lehet megrendezni az olimpiai játékokat az elmúlt években látott nagymértékű költségek nélkül. Bár az új feltételrendszernek köszönhetően Budapest és Magyarország meggyőző érveket tud felsorakoztatni maga mellett, pályázni csak abban az esetben szabad, ha az olimpiai játékok megrendezése nem csupán önmagában cél, hanem egy fontos mérföldkő egy hosszabb távú nemzetgazdasági és fejlesztési tervben.

Tanulmányunk rávilágít arra, milyen tényezők miatt lehet vonzó helyszín Magyarország és Budapest a NOB számára az olimpiai játékok megrendezéséhez, különösen a NOB 2014 decemberében elfogadott „Olympic Agenda 2020” reformprogramjának fényében.

Magyarország szerepe az újkori olimpiai játékok alapításánál, az ország sikeressége a nyári olimpiai játékok során, valamint Budapest és Magyarország tapasztalata a nagy sportesemények rendezésében egyedi megvilágításba helyezhetik Budapest pályázatát.

E pozitív érvek ellenére is számos kérdés merül fel azzal kapcsolatban, hogy képes-e egy ekkora világeseményt megrendezni Budapest, és egy akkora gazdasággal rendelkező ország, mint Magyarország.

Úgy gondoljuk, az olimpiához kapcsolódó közlekedési és egyéb **infrastrukturális beruházások szükségessége csak abban az esetben indokolható, ha azok részesei egy hosszú távú város- és nemzetgazdasági fejlesztési tervnek.** A szállodai kínálat kérdésére megoldást kell találni, de Budapesten kívül is jelentős szállodakapacitás található.

A legfőbb kérdések minden bizonnyal a szorosan az eseményhez köthető beruházásokhoz (olimpiai park és falu, valamint a szükséges sportlétesítmények) kapcsolódnak. **Az olimpiai falut a város lakás-szükségleteinek megfelelően kell fejleszteni, és figyelembe kell venni annak későbbi hasznosítását akár**

városrehabilitáció, szociális lakások kialakítása, vagy magánértékesítés útján. **A nemzetközi szintű és színvonalú sportlétesítmények fejlesztése már folyik Budapesten és Magyarországon.** Ezek kialakításánál fontos figyelembe venni a NOB előírásait, hogy az esetlegesen szükséges átalakítások is költséghatékonyan valósulhassanak meg.

Mivel az **átmeneti létesítmények használata** egyre elterjedtebb, és az „Olympic Agenda 2020” program megengedi, hogy otthont adjanak versenyeknek a rendező városon kívül is, így kevésbé kell tartani attól, hogy olyan létesítményeket kell megépíteni, amelyeket az olimpia után csak alacsony kihasználtsággal tudnak majd üzemeltetni. Néhány épületet pedig úgy kell majd megtervezni, hogy befogadóképességüket csökkenteni lehessen az esemény után.

Természetesen az olimpiai játékok megrendezésének vannak kockázati tényezői is. Ezek közé sorolható annak a kérdése, hogy Budapest képes-e megrendezni az olimpiai játékokat, valamint, finanszírozni tudja-e az elvárt szintű rendezést. Egy esetleges pályázat és kiviteli terv sikeréhez elengedhetetlen, hogy a **lakosság is támogassa a kezdeményezést.** Amennyiben az „Olympic Agenda 2020” programot teljesen bevezetik, és a cél az lesz, hogy **az utóhasznosítás kapcsolódjon a rendező város reális fejlesztési tervéhez,** akkor az olimpia Budapestre és az ország többi részére gyakorolt gazdasági és szociális hatása jelentős lehet.

Hét éven keresztül Magyarországra szegeződik majd a sportvilág szeme,

és az **országkép örökre megváltozhat.**

Az olimpiai játékok megrendezéséhez pénzügyi elkötelezettségre van szükség a lakosság részéről is, azonban ha ezt a támogatást jól, azaz **az olimpiai játékok hosszú távú gazdasági-, infrastrukturális- és szociális örökségének érvényesítésére összpontosítva** használják fel, akkor az eseményből származó előnyök nagyobbak lehetnek a teljes befektetésnél.

Kapcsolat:**Robert Stöllinger****vezérigazgató****T:** +36 1 887 7301**E:** robert.stollinger@kpmg.hu**Andrea Sartori****partner, a KPMG sporttanácsadási
csoportjának globális vezetője****T:** +36 1 887 7215**E:** andreasartori@kpmg.com**kpmg.hu**

Az itt megjelölt információk tájékoztató jellegűek, és nem vonatkoznak valamely meghatározott természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet körülményeire. Társaságunk ugyan törekszik pontos és időszerű információkat közölni, ennek ellenére nem vállal felelősséget a közölt információk jelenlegi vagy jövőbeli hatályosságáért. Társaságunk nem vállal felelősséget az olyan tevékenységből eredő károkért, amelyek az itt közölt információk felhasználásából erednek, és nélkülözik társaságunknak az adott esetre vonatkozó teljes körű vizsgálatát és az azon alapuló megfelelő szaktanácsadást.

© 2015 KPMG Tanácsadó Kft., a magyar jog alapján bejegyzett korlátolt felelősségű társaság, és egyben a független tagtársaságokból álló KPMG-hálózat magyar tagja, amely hálózat a KPMG International Cooperative-hez ("KPMG International"), a Svájci Államszövetség joga alapján bejegyzett jogi személyhez kapcsolódik. Minden jog fenntartva.